Олександр ФЕДОРУК

ВЧЕНИЙ З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ
(Пам'яті Володимира Тимофієнка)

Мені важко писати про Володмира Тимофієнка, тепер для мене уже Івановича, — був, творив-творив, цим жив. Він для мене завжди є: я на нього чекаю, а заклопотаний пошуковими науковими проблемами, спраглий нового, невтомний у дослідженнях історії й теорії архітектури, він є з усіма болями-сумнівами, минулим-теперішнім, планами-плинами, а в останні роки любов'ю до сина — він такий був, а у його книгах, зустрічах, планах, думках він ніколи не був; бо — є.

Я знав Володимира Тимофієнка копу літ. Ми працювали разом в Інституті мистецтвознавства, фольклористики і етнології імені М. Т. Рильського НАН України, згадуючи пітерських вчителів і, можливо, найбільше серед інших закоханого в архітектуру, улюбленого студентами А. Л. Пуніна. Тимофієнко тоді працював разом зі мною у відділі образотворчого мистецтва. Він прийшов в академічний інститут, захистивши перед тим у Ленінграді кандидатську дисертацію.

Я не уявляв Володимира Тимофієнка поза науковою працею, якою він жив, поза науковими ідеями, які він виношував і втілював у життя, поза інститутом, тому що наше з ним сьогодення й наші з ним вболівання, мрії були закроєні в інституті. Його довгий коридор з кімнатами, де розташовувалися різні відділи, в дні, коли ми усі збиралися (наради, засідання відділів, дирекції, Вчена рада, Спеціалізована рада і т. ін.), — цей коридор був переповнений дорогими для кожного з нас обличчями, вченими знаками, маститими і молодими, на той час такими, якими ми усі були впродовж 1970–1980-х рр. Незабутні директори Микола Сиваченко, Сергій Зубков, Олександр Костюк, які любили наукову дисципліну й шанували академічну, можливо, встановлену ще самим Максимом Рильським демократію... Ми ще були в такому віці, що можна було вважати себе молодими — Володя Лірниченко, Юрій Косач, Юрій Варварецький (їх уже нема з нами), а вони, старші, були для нас великими авторитетами: вони

в Інституті готували через аспірантуру докторів і кандидатів наук — Микола Гордійчук, Микола Березовський, Юрій Костюк, Кость Гуслистий, Василь Афанасьєв... Усі вони берегли академічні святощі наукової демократії. Ми, старші, молодші і цілком молоді, — усі ми були немов одна родина; щоденне життя в бібліотечних залах, а в інституті — бесіди в закутках коридорів у клубах цигаркового диму, якщо не було офіційних зібрань.

Володя Тимофієнко прийшов до нас в інститут уже захищений. Смію думати, його кандидатська дисертація «Архітектурно-містобудівний розвиток Одеси з кінця XVIII ст. до 1917 року», яку він оприлюднив 1968 р., означила домінанту його наукових спрямувань на наступні роки. Вже найближчим часом після цього кандидат мистецтвознавства Володимир Тимофієнко опублікував ряд книг, близьких за темою: «Міста Північного Причорномор'я у другій половині XVIII ст.», «Одеса: Архітектурно-історичний нарис», «Одеса: Архітектура. Пам'ятки» (деякі мали по кілька перевидань), «Формування містобудівної культури Півдня України».

У ці 1980-ті рр. за ініціативою академіка П. Г. Тронька зусилля вчених, наукових інституцій було консолідовано для комплексної капітальної праці над Зводом пам'яток історії і культури по Українській РСР. В. Тимофієнко і П. Тронько розробили «Методичні рекомендації для підготовки Зводу пам'яток історії і культури по Українській РСР» (Київ, 1981. 208 с.).

В. Тимофієнко розробив методичні рекомендації по експертній оцінці вартості пам'яток містобудування і архітектури для Одеського регіону. У видавництві «Мистецтво» 1991 р. виходить його книга «Крим: Архітектура. Пам'ятки», а паралельно — брошура «Брами, огорожі й ворота у забудові південних міст».

1993 р. Володимир Тимофієнко стає доктором мистецтвознавства, захистивши дисертацію на тему «Містобудівне мистецтво Північного Причорномор'я другої половини XVIII — початку XIX ст.».

У легендарному Інституті живопису, скульптури і архітектури ім. І. Рєпіна, де він вчився, курс архітектури вів закоханий у свій пердмет молодий на ті 1960-ті роки викладач Андрій Пунін. І любов до архітектури він прищеплював нам, своїм студентам. Усі ми зголошувалися у нього писати курсові роботи. Уроки А. Пуніна для В. Тимофієнка не пройшли марно, а визначили його подальші наукові зацікавлення, означили межі його динамічних досліджень з теорії та історії архітектури.

Важливим для науки стали наступні праці В. Тимофієнка «Енциклопедія архітектурної спадщини України: Тематичний словник багатотомного видання» і «Зодчі України кінця XVIII — початку XIX ст.: Біографічний довідник», а також «Історичний центр міста Одеси: Огляд історії розвитку».

Тимофієнко далі працював в Інституті ім. М. Т. Рильського НАН України, а з утворенням Інституту проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України розпочав свої наукові дослідження відповідно до планів вже цього інституту. З'являються поступово одна за одною капітальні праці Володимира Тимофієнка: «Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття», «Відродження Одеси: Архітектура повоєнного дестиріччя», «Давня Америка: Розвиток архітектури і монументального мистецтва»; підручники для інститутів «Історія архітектури Стародавнього Світу», «Історія мистецтва Давньої Америки».

Володимир Тимофієнко був незмінними автором багатьох колективних праць з історії українського мистецтва й архітектури, учасником наукових опрацювань над пам'ятками історії та культури України, незмінно розробляв методику наукової термінології, прагнув до її уніфікації. Він був також автором «Енциклопедії України», «Енциклопедії сучасної України». Виступав з доповідями на багатьох наукових конференціях, друкувався у спеціальних наукових і науково-популярних виданнях. Був відповідальним науковим редактором багатьох видань.

У творчих здобутках В. Тимофієнка були монографії, навчальні посібники — частково написані, уже відредаговані, а ще й не опубліковані, заплановані: «Класицизм у містобудівному мистецтві України», «Курс з історії архітектури середньовіччя», «Новації та ретроспекції в мистецьких стилях XIX–XX ст.», «Розмаїття художніх стилів середньовіччя і Нового часу», «Стильові напрями і течії в архітектурі, образотворчому і декоративному мистецтві». Тимофієнко був невтомний у праці. Для нього життя, його зміст і духовна повнота означували науковий пошук, наукову сумлінність, наукову вимогливість. Таким я його пам'ятаю в останні роки. Під час наших з ним бесід, прогулянок по вулицях від одного інституту до іншого ми говорили про те, чим жили і що нас хвилювало, що приносить радість, про те, що засмучувало, непокоїло, бентежило в сум'ятті неспокійного сучасся нашої державності: що робимо і куди йдемо?

Володимир Іванович Тимофієнко не був байдужою людиною, він переймався сьогоденням і думав про майбутнє. Його шанували, поважали. Несподівано, раптово він відійшов від нас і, опечалені, осиротілі, не перестаємо думати... Відійшов Володимир Тимофієнко, вчений з великої літери.